

Monumentnummer*: 530871

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **07 april 2010**
Kadaster deel/nr **82978/40**

Woonplaats* **'s-Gravenhage** Gemeente* **'s-Gravenhage** Provincie* **Zuid-Holland**

Locatiennaam **'s-Gravenhage** Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* **'s-Gravenhage** Sectie* **X** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
4324

Omschrijving**

Inleiding

Vrijstaand BUNKERHUIS met TERRASSENAANLEG en TUIN, gebouwd op de restanten van een bunker. Het huis is gelegen in Benoordenhout, aan een zeer brede straat grenzend aan de noordzijde van het landgoed Clingendael. Rondom het landgoed Clingendael, wat tijdens de tweede wereldoorlog het hoofdkwartier van rijkscommissaris Seys Inquart was, zijn tientallen bunkers gebouwd. Alhoewel de bebouwing zich inmiddels al verder uitstrekt richting Wassenaar was het gebied toen de bunker werd opgetrokken nog onbebouwd. De bunker, die deel uitmaakte van een via een ondergronds gangenstelsel met elkaar verbonden netwerk, deed dienst als dubbele keuken en als woonschuilplaats. Enkele van deze bunkers zijn na de oorlog gebruikt als fundament of onderdeel van een nieuw huis. Aan de overkant van de straat is eveneens een bunkerhuis gerealiseerd, naar ontwerp van G. Rietveld. Het huis is gebouwd in opdracht van familie De Brey, naar ontwerp uit 1950-1951 van de modernistische architect R. Romke de Vries (1908-1997). Het oeuvre van de architect is zeer omvangrijk en bevat onder meer een groot aantal woonhuizen, villa's en woonboten maar ook scholen, kantoren, hele woonwijken etc. Hij hechtte niet alleen veel waarde aan het exterieur maar ook aan het interieur en ontwierp bij voorkeur zoveel mogelijk details mee. In enkele van de vele publicaties van zijn hand propageerde hij de vaste kast met doorgeefluik, zoals ook te vinden is in het huis aan de Ruychrocklaan. Als fervent zeiler ontwierp de zeer productieve Romke de Vries ook zeilschepen. Zijn voorliefde voor zeilschepen is in verschillende ontwerpen terug te vinden, bijvoorbeeld in het toepassen van houtsoorten die ook in de scheepsbouw worden gebruikt. Wellicht is het zo efficiënt mogelijke gebruik van de ruimte daarvan ook een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

afgeleide. Hij had zijn eigen bureau sinds 1938. Naast het uitoefenen van nog talloze andere nevenfuncties doceerde hij ook ruim twintig jaar aan de Academie voor Bouwkunst in Amsterdam en Den Haag.

Het huis heeft sinds de oplevering vrijwel geen wijzigingen ondergaan. In het ontwerp van de tuin is de enige wijziging dat de vijver is gedempt. De toegevoegde lift langs de zijgevel maakt geen deel uit van het ontwerp en valt buiten de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

BUNKERHUIS met TERRASSENAANLEG en TUIN. De woning is opgetrokken in baksteen en beton op een min of meer rechthoekige plattegrond. De kozijnen zijn van staal. De woning zelf heeft geen verdiepingen. Intern zijn er geen trappen. Doordat de woning gebouwd is op een bunker zijn er wel niveauverschillen. De bunker (11X26X5 m) bestaat uit een betonconstructie met minimale afwerking waarbij stalen H-profielen zijn verwerkt in het plafond. Aan de straatzijde zijn in de bunker twee openingen gemaakt en voorzien van met blank gelakt mahonie fineer beklede garagekanteldeuren, zodat de voormalige twee keukenruimtes van de bunker dienst konden doen als dubbele garage. In de aanbouw van de bunker, waar de schuilwoning was gesitueerd, is een speelkamer ingericht met een ingang in de tuin op maaiveldniveau. Achter de speelkamer is een toilet en een berging. De dekplaat van de bunker heeft een dikte van 2,5 meter. Voor het doorvoeren van leidingen werden bestaande openingen gebruikt. Alle trappen zijn aan de buitenzijde aangelegd. Via een trap ter linker zijde (oost) van de voorgevel bereikt men het eigenlijke woonhuis, dat bovenop de bunker is gesitueerd en samen met het terras aan de tuinzijde het hele dak van de bunker beslaat, tot aan de aanbouw van de voormalige schuilwoning. Het huis ligt zodoende op de eerste verdieping en bevat één woonlaag onder een plat dak. Op twee plaatsen kent het woonhuis uitkragende delen. De woonkamer kraagt aan de straatzijde en aan de westelijke zijgevel uit over het dak van de bunker, waarbij het raamkozijn op de hoek nog weer iets uitsteekt. Ook aan de achterzijde ter hoogte van de eetkeuken steekt de woning iets uit ten opzichte van de bunker. Boven de entree is een ver overstekend dakvlak dat de

horizontaliteit benadrukt. Door de naar voren en achteren springende delen bezit het ontwerp een grote plasticiteit. De gevels zijn van Westbrabantse handvormsteen met betonnen randen en voorzien van stalen kozijnen. Aan de tuinzijde is voor de gevel bovendien gebruik gemaakt van Kunrader steen. Gedeeltelijk is het beton van de bunker in het zicht gelaten. In het ontwerp is een sterke relatie gelegd tussen exterieur en interieur. De overgang tussen binnen en buiten wordt geminimaliseerd door een grote glaswand tussen huiskamer en terras, die geheel weggeschoven kan worden, en door de toepassing van een convectorput. De indeling van het huis is efficiënt. Ter rechter zijde van de entree de garderobe, ter linker zijde bereikt men via de gang de keuken en aangrenzende eetkamer. Voorts langs de gang aan de tuinzijde drie (kinder)slaapkamers en aan de straatzijde de ouderslaapkamer en de badkamer. Bovendien een klein babykamertje dat vanuit de ouderslaapkamer bereikbaar is en vanuit het bodekamertje aan de andere kant. Aan het einde van de gang de woonkamer. In het INTERIEUR zijn kastenwanden en betimmeringen mee ontworpen. Onder meer van grote waarde zijn de haard in de huiskamer in een wand van schoon metselwerk, de granito aanrechten met afvalluik in de keuken, en de houten betimmeringen in de (kinder)slaapkamers zijn integraal conform mode en smaak van de jaren vijftig van de twintigste eeuw, evenals de toegepaste witte en blauwe keramische tegels en het glasmozaïek in badkamer en garderobe en de kastenwand tussen de keuken en de eetkamer met schuifluik en lades die aan beide kanten van de kastenwand, zowel in de keuken als in de eetkamer, opengeschoven kunnen worden. De TUIN kent aan de achterzijde grote hoogteverschillen, onder meer gerealiseerd met gebruik van Kunrader steen. Het dak van de aanbouw van de bunker is bedekt met aarde en gras en draagt -door het ontstane hoogteverschil aangezien het woonhuis zich niet over dit gedeelte van de bunker uitstrekt- bij aan de plasticiteit van het ontwerp. Om alle niveaus te kunnen bereiken zijn in de betrekkelijk smalle tuin naast de trap naar de hoofdentree nog vier trappen opgenomen. Terrassen en trappen zijn voorzien van Noorse kwartsietleien in breuksteen. Zowel aan de straatzijde als in de achtertuin is gebruik gemaakt van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

lage bakstenen muurtjes. Voor de kinderspeelkamer bevindt zich de gedempte plantenvijver.

Waardering

Het BUNKERHUIS met TERRASSENAANLEG en TUIN is van algemeen belang vanwege de cultuur-, architectuur- en tuinhistorische waarde:

- door de plastische geleiding, het gevarieerde materiaalgebruik en de zorgvuldige materiaalbewerking;
- als ontwerp van de architect R. Romke de Vries;
- als totaal ontwerp van tuin, exterieur en interieur, kenmerkend voor Romke de Vries;
- door de spanning tussen gebruikte romantische oplossingen van het camoufleren van de bunker en de zakelijk-functionele stijl van het villaontwerp;
- door de inventiviteit waarmee de bunker in het ontwerp is geïntegreerd en waarmee trappen en tuinaanleg de hoogteverschillen in het terrein overbruggen en tuin en woning op elkaar afstemmen;
- doordat zowel exterieur als interieur en de tuin uitzonderlijk gaaf bewaard zijn.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument